

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ „РОМАНИСТИКА И ГЕРМАНИСТИКА“

АВТОРЕФЕРАТ НА ДИСЕРТАЦИЯ

**АНАЛИТИЧНИ СРЕДСТВА ЗА ИЗРАЗЯВАНЕ НА
КАУЗАЛНОСТ В СЪВРЕМЕННИЯ ИСПАНСКИ ЕЗИК**

Рая Райчева

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 2.1. „ФИЛОЛОГИЯ“

НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ:

РОМАНСКИ ЕЗИЦИ (МОРФОЛОГИЯ И СИНТАКСИС - ИСПАНСКИ ЕЗИК)

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА:

„ЛИНГВИСТИКА И ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА НА ПРЕВОДА“

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ

проф. Мария Китова-Василева, д.н.

София, 2015 г.

Увод

Посветена на езиковата категория *каузативност*, темата на дисертационния труд е особено актуална, тъй като причинно-следствените отношения в областта на испанския език предизвикват голям интерес от морфологична, синтактична и семантична гледна точка. По тази причина тя е обект на обсъждане и множество спорове от страна на езиковедите. Настоящата дисертация би могла да допринесе за изясняване на темата.

За да опишем, преразкажем или обсъдим всяка промяна или следствие в извънезиковата действителност, свързани с *каузалността* и нейните проявления, си служим с езиковите средства на *каузативността* за изразяване на този вид отношения.

Представената дисертация изследва аналитичните средства за изразяване на универсалната категория *каузативност*. Анализът е осъществен въз основа на *корпус*, разработен върху материал от редица електронни медии: издания на испанската преса, телевизионни продукции, новинарски емисии и източници от интернет пространството, както и на базата на данни, ексцерпирани от литературни произведения на съвременни испаноезични автори.

Мотив за избора на темата

Необходимостта да се изследват каузативните аналитични средства, в това число и фразеологичните единици с «глагол-опора» (ит. *verbo supporto*¹; исп. *verbo soporte*; англ. *support verb*²; нем. *Stützverb*; фр. *verbe support*³), в испанския език се дължи на факта, че тази проблематика почти не е засегната в специализираните педагогически материали за преподаване на испански език (в

---

¹ Вж. Раданова (2013).

² Бруселманс (2009-2010).

³ Данло (2010).

учебниците по граматика, учебните помагала, в енциклопедиите и т.н.). Без съмнение, споменатата материя и по-специално каузативните структури и конструкции, биха били от полза както на изучаващите испански език, така и на специалистите.

Предмет на изследване

Дисертационният труд, чийто обект на изследване е *каузативността* и аналитичните средства за нейното изразяване, има за цел да анализира редица каузативни конструкции с *инфинитив*, *причастие* и структурите с *глагол-опора* в съвременния испански език.

Изследваните конструкции с инфинитив са: *hacer(-se) + infinitivo*, *dejar(-se) + infinitivo* и *mandar + infinitivo*.

Структурите с *причастие*, предмет на анализ, са: *quedar(-se) + participio*, *dejar + participio*, *tener + participio* и *llevar + participio*.

Сред най-често срещаните фразеологични единици с *глагол-опора* в испанския език фигурират структурите с управляващ глагол *hacer(-se)*, съчетани със следващо съществително име (*със* или *без* определителен или неопределителен член), които също са предмет на това изследване.

Цели на дисертационния труд

Основната цел на представеното изследване е да бъде ясно описана появата и приложимостта на всички изброени каузативни конструкции в различни контекстуални сфери: чрез анализ на аудиовизуални материали, писмени източници от пресата, литературата и интернет пространството, които отразяват употребата им в съвременния (писмен и говорим) испански език.

Като се има предвид, че изследванията върху *каузативността* до момента са се осъществявали само въз основа на данни от писмени източници от по-далечното минало, в докторската теза е направен

опит да се прескочат тези ограничения и да се акцентира върху модерните начини за комуникация и достъп до информация, каквито са телевизията и интернет мрежата.

Втора важна цел на дисертацията бе каузативните формирания от събрания емпиричен материал да бъдат описани, анализирани и сравнени помежду им в рамките на проучения езиков корпус.

Задачи на дисертационния труд

За да се постигнат гореспоменатите цели на проучването са изпълнени следните задачи:

1. Да се установи и проучи употребата на каузативните конструкции в съвременния испански език:

- а) в литературни текстове;
- б) в пресата;
- в) в електронните медии (телевизия и Интернет).

2. Да се осъществи съпоставка на каузативните конструкции:

- а) помежду им;
- б) по вид (конструкции с *инфинитив*, със *страдателно причастие* или структури с *глагол-опора*);

в) в зависимост от различните контекстуални сфери, описани в предишната подточка.

3. Да се анализира функционално-семантичното им поведение.

4. Да се установи честотността на употребата им.

Методология на изследването

При разработването на дисертационния труд са приложени следните методи:

1. Описателният метод цели да анализира поведението, употребата и честотността в рамките на установения езиков корпус.

По този начин са регистрирани, класифицирани, описани и проучени споменатите аналитични каузативни средства в съвременния испански език.

2. Обяснителният метод има за цел да изясни същността на структурите и да предостави отговори на редица въпроси, възникнали по време на изследването.

3. Сравнителният метод цели да съпостави поведението на споменатите конструкции от три гледни точки: по групи (тези с *инфинитив*, с *причастие* или глагол-опора); индивидуално (помежду им) и като част от различни видове контекст (в литературните текстове, в пресата и в електронните медии).

4. Статистическият метод класифицира и систематизира аналитичните средства по различни критерии. Използва се математическият метод за изследване, подходящ за обобщаване на резултатите от анализа.

Езиков корпус

Емпиричният езиков материал е разпределен в пет основни групи, които съдържат множество примери от:

- литературни произведения;
- всички броевете на известен испански вестник, проследен в продължение на три години;
- аудиовизуален материал;
- интернет източници;
- фразеологичен речник на съвременния испански език.

Шестте съвременни литературни произведения, дело на испаноезични автори, които са част от базата данни, представляват около 2000 стандартни страници. Проучени са следните творби:

Cinco horas con Mario с автор Мигел Делибес, цитирана в дисертацията с абривиатурата CINCO HORAS;

Como agua para chocolate с автор Лаура Ескивел (CAPCH);

El amor en los tiempos del cólera с автор Габриел Гарсия Маркес (AMTC);

El Jarama с автор Рафаел Санчес Ферлосио (JARAMA);

La hija del caníbal с автор Роса Монтеро (HIJA);

La casa de los espíritus с автор Исабел Алиенде (CASA).

Анализираната преса е с обем от 980 вестникарски страници, които – според броя на използваните в тях знаци – се равняват приблизително на 2000 стандартни страници. Проученият материал (май 2012 г. – юни 2014 г.) включва всички броеве на вестник *20 minutos* за посочения тригодишен период.

Аудиовизуалният материал е разделен на три части:

- национални и международни испански новини;
- епизоди от предавания с научнопопулярно съдържание;
- телевизионни предавания, свързани с глобализацията, работната сила и мобилността на испанците.

Всяка част от гореспоменатия материал е с продължителност четири часа. Новините се състоят от сто записа с максимален обем от шест минути, излъчени по испанския телевизионен канал *Telemadrid*. Записите с научнопопулярна насоченост представляват девет епизода от предаването *Redes*, а трите записа, посветени на темата за глобализацията и работната сила, са извлечени от *Madrileños por el mundo*.

Част от примерите, използвани от интернет, са цитирани и селектирани на случаен принцип от кулинарния блог *Las recetas de cocina de Sergio*⁴.

Въз основа на фразеологичния речник *Diccionario fraseológico documentado del español actual (DPD)* и на едно от литературните произведения (НІА) е осъществен анализ на фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)*. Този вид структури са проучени от гледна точка на тяхната същност, поведение, честотност на употреба, както и контекстуална предразположеност като положителни, отрицателни или неутрални смислови структури.

Структура на изследването

Дисертационният труд се състои от следните пет глави:

1. Теоретико-методологични основи на изследването. / Актуално състояние на изследвания обект.
2. Каузативните конструкции с инфинитив.
3. Каузативните конструкции със страдателно причастие.
4. Фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)* + съществително име.
5. Заключение.

Първа глава въвежда в проблематиката, теоретико-методологическите основи на изследването и актуалното състояние на изследвания обект. Описани са целите и задачите на изследването, както и използваната методология. Представени са работната хипотеза и езиковият корпус. Най-напред са разгледани понятията *причина*, *каузалност* и *каузативност*. Направен е опит за определяне на функционално-семантичното поле на каузативността. Обобщени са и основните проблеми, възникнали по време на изучаването и

---

⁴ <http://www.recetasdecocinadesergio.com/>.

описанието на *каузативността*. Описан е принципът на действие на *каузативния залог*, чрез който се постига увеличаване на валентността на глаголите. Описана е и т.нар. *антикаузативност* – противоположният метод за намаляване на броя на глаголните валенции.

Свързана с явления от извънезиковия свят, *каузалността* е неизменна част от материалната действителност. В ежедневието си постоянно, макар понякога и несъзнателно, се сблъскваме с *причинно-следствените* отношения. Някои автори, напр. Госало Гомес (2004: 11), не възприемат тази категория като „всеприсъстваща“; трябва да се има предвид, че понякога границите ѝ се размиват, а влиянието и разпространението ѝ са толкова значими, че в определени случаи бихме могли да я класифицираме като неизмерима.

Каузативността е езикова функционално-семантична категория, която се определя като „основен когнитивен елемент“ (Лавале Ортис 2007: 5). Изразните ѝ ресурси са ясно разграничени. Цитираният автор (*нак там*) ги описва по следния начин:

а) *лексикални средства* (прости глаголи с каузативна семантика);

б) *морфологични способности* (употреба на глаголи, образувани чрез афикси, които придобиват каузативна семантика);

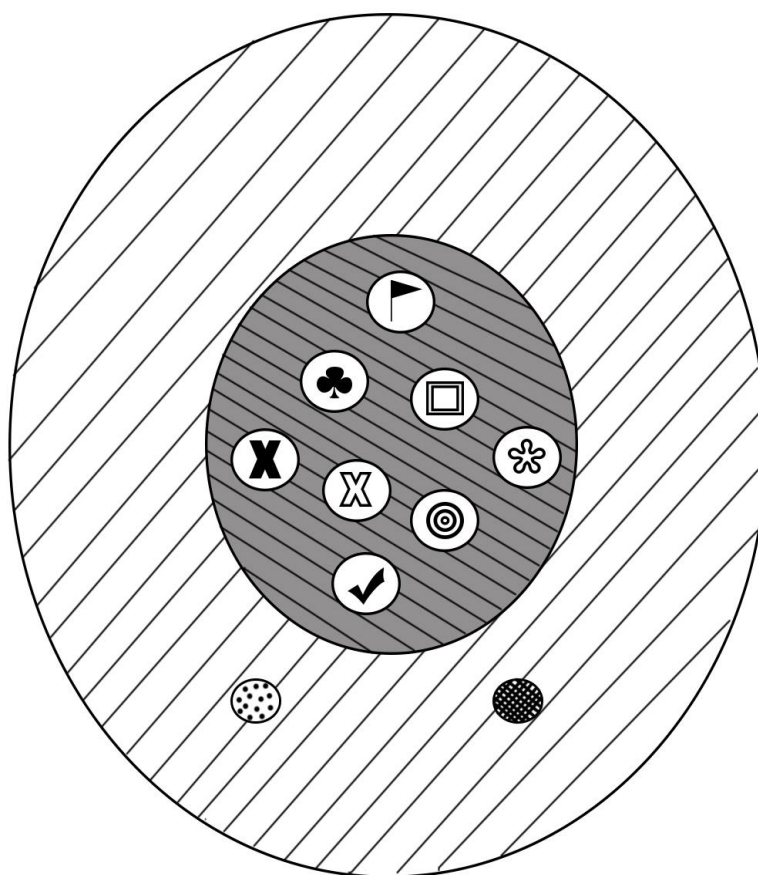
в) *аналитични средства* (каузативни конструкции).

В настоящата дисертация каузативността се отъждествява с ясно обособено едноядрено функционално-семантично поле, чието ядро е представено от аналитичните каузативни конструкции, които, по наше мнение, са основното средство за изразяване на причинно-следствени отношения в испанския език. В периферията на споменатото функционално-семантично поле са разположени лексикалните средства (прости глаголи с каузативна семантика) и морфологичните

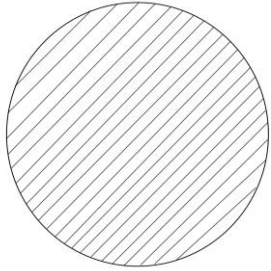

средства (глаголи, чието каузативно значение се постига чрез префиксация или суфиксация).

ФУНКЦИОНАЛНО-СЕМАНТИЧНО ПОЛЕ НА КАУЗАТИВНОСТТА

Легенда:

	<p>ФУНКЦИОНАЛНО-СЕМАНТИЧНО ПОЛЕ НА КАУЗАТИВНОСТТА</p>
	<p>ЯДРО НА ФУНКЦИОНАЛНО-СЕМАНТИЧНОТО ПОЛЕ</p>
<p>ЕЛЕМЕНТИ НА ЯДРОТО = АНАЛИТИЧНИ СРЕДСТВА ЗА ИЗРАЗЯВАНЕ НА КАУЗАТИВНОСТ</p>	
       	<p><i>HACER(SE) + INFINITIVO</i></p> <hr/> <p><i>DEJAR(-SE) + INFINITIVO</i></p> <hr/> <p><i>MANDAR (A) + INFINITIVO</i></p> <hr/> <p><i>DEJAR + PARTICIPIO</i></p> <hr/> <p><i>QUEDAR(SE) + PARTICIPIO</i></p> <hr/> <p><i>TENER + PARTICIPIO</i></p> <hr/> <p><i>LLEVAR + PARTICIPIO</i></p> <hr/> <p><i>HACER(-SE) + SUSTANTIVO</i></p>
	<p>ЛЕКСИКАЛНИ КАУЗАТИВНИ СРЕДСТВА</p>
	<p>МОРФОЛОГИЧНИ КАУЗАТИВНИ СРЕДСТВА</p>

Проблеми, свързани с каузативността

Едно от затрудненията, тясно свързани с *каузативността*, е липсата на ясно определение на каузативните единици и трудното им разграничаване (Аранда Ортис 1990: 12). *Каузативността* не може да се опише с опростени дефиниции, тъй като е свързана със сложни умствени процеси.

Каузалността и *каузативността* се характеризират с комплексни взаимовръзки между: първия субект (S_1), който в действителност е същинският причинител на промяната (*каузатор*); подложения на въздействие обект (вторият участник S_2 , който изпитва върху себе си промяната); получения резултат (ефект) и/или евентуално последвалите вторични действия, мотивирани от въздействието на S_1 .

Тясната връзка между категориите *каузативност* и *транзитивност* също допринася за усложняването на материята.

Каузативен залог

Във връзка с *каузативността* трябва да се отбележи наличието на т.нар. *каузативен залог* в испанския език, който позволява:

- а) да се трансформират в каузативни ситуации, които по природа нямат нищо общо с каузативността;
- б) да се увеличи броят на глаголните валенции;
- в) да се разграничат некаузативните от каузативните глаголи;
- г) да се използват каузативните конструкции.

Принципът за прилагане на каузативния залог е описан подробно от Люсиен Тениер (1994: 450). По този начин в дадено изречение могат да се добавят нови вършители на действието, може

да се измести вниманието от непреходните глаголи, като на тяхно място се включат каузативни глаголни лексеми.

Антикаузативност

Става въпрос за подход, противоположен на *каузативния залог*, който служи за преобразуване на изреченията и за намаляване броя на глаголните валенции.

Втора глава е посветена на каузативните конструкции с *инфинитив*. Подробно е описана същността на всяка от структурите с управляващи глаголи *hacer(-se)*, *dejar(-se)* и *mandar*, както и поведението им в оригинални примери, ексцерпирани от литературата, пресата и електронните медии. Извършен е съпоставителен анализ между отделните подвидове. Осъществена е и семантична класификация на базата на управляваните глаголи.

От изследваните литературни произведения са извлечени общо 672 каузативни конструкции с *инфинитив*. Табл. 1 представя регистрираните случаи във всяка творба и доказва предположението ни, че те са широко разпространени в съвременния испански език:

Таблица 1

ТВОРБА	<i>hacer(-se) + infinitivo</i>	<i>dejar(-se) + infinitivo</i>	<i>mandar + infinitivo</i>	<i>mandar + a + infinitivo</i>	ОБЩ БРОЙ КОНСТРУКЦИИ:
AMTC	93	41	1	9	144
CAPCH	48	41	7	2	98
CINCO HORAS	36	27	3	—	66
HIJA	52	40	2	—	94
JARAMA	51	48	9	5	113
CASA	106	44	3	4	157
ОБЩ БРОЙ В КНИГИТЕ	386 57,4%	241 35,9%	25 3,7%	20 3%	672 ≈ 100%

Що се отнася до изследваната преса (броеве на месечния вестник *20 minutos*) е установена появата на общо 193 каузативни конструкции: 113 структури с управляващия каузативен глагол *hacer(-se) + infinitivo* (58,5%), 78 случая с управляващия глагол *dejar(-se) + infinitivo* (40,4%) и 2 примера с *mandar a + infinitivo* (1%). В изследвания материал липсват примери с конструкцията *mandar + infinitivo*.

Като се отчита броят на примерите, на пръв поглед изглежда, че каузативните конструкции се срещат повече в литературните произведения, отколкото в пресата. Независимо от това, според процентното съотношение, различните каузативни конструкции с *инфинитив* и в двете контекстуални сфери имат сходно поведение.

От конструкциите, открити в пресата и в литературните текстове, личи ясно, че най-често срещаната се структура е *hacer(-se) + infinitivo*; конструкцията *dejar(-se) + infinitivo* играе второстепенна роля: тя се използва в по-специфични ситуации и не е толкова гъвкава от гледна точка на съчетаемостта ѝ с управляваните глаголи за разлика от структурата с глагола *hacer*; на последно място се нарежда конструкцията *mandar (a) + infinitivo*.

От гледна точка на съпоставителния анализ на този вид конструкции с *инфинитив* може да се заключи, че те се използват предимно в писмена форма, а това би могло се дължи на фактори от екстралингвистично естество, описани подробно в дисертацията.

В рецептите от проучения интернет *блог* са регистрирани 42 каузативни структури с инфинитив: 41 с *dejar(-se) + infinitivo* (97,6%) и една с *hacer(-se)* (2,4%); не се открива употребата на *mandar (a) + infinitivo*. Тематиката в посочения кулинарен *блог* е строго ограничена и специфична, изказванията принадлежат на един-единствен човек, и въпреки строго профилираната тема, честото използване на

каузативни конструкции е изненадващ факт. Преобладаващата употреба на структурата *dejar(-se) + infinitivo* в този конкретен контекст отново се дължи на извънезикови фактори.

Конструкцията *hacer(-se) + infinitivo*

Конструкцията *hacer(-se) + infinitivo* несъмнено е най-често използваната в съвременния испански език. Характерни за нея са универсалността и изключителният ѝ комбинативен потенциал: на практика управляващата каузативна глаголна лексема може да се съчетае с инфинитива на всеки един глагол и да го включи в дадена каузативна ситуация.

Комбинацията *hacer(-se) + infinitivo* представлява сложна перифрастична двуйдрена конструкция: първото ядро се отъждествява с управляващия каузативен глагол *hacer*, а второто – с управлявания глагол в *инфинитив*, както е видно от следните два примера:

(1) Pudo haberse quedado para siempre así, de no ser por la mirada que Mamá Elena le lanzó y la *hizo separarse* de él rápidamente (CAPCH: 38).

(2) Tita pronunció las palabras mágicas para *hacer desaparecer* a Mamá Elena para siempre (CAPCH: 172).

Друга характеристика, която отличава конструкцията *hacer(-se) + infinitivo*, е възможността да се вмъкват елементи между управляващия и управлявания глагол. При същинските глаголни перифрази, подобно вмятане на елементи би разрушило единството. Следният пример илюстрира, че при каузативните конструкции с инфинитив нарушаването на единството на структурата е напълно възможно:

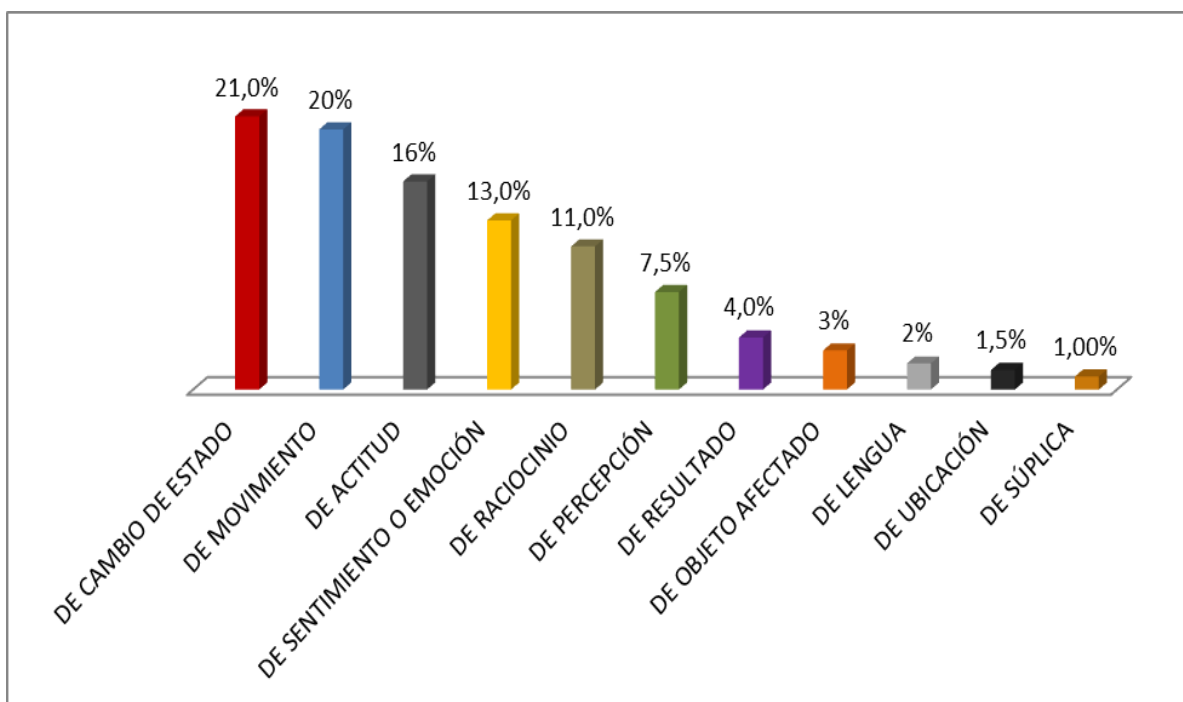
(3) Contemplé todas esas posibilidades y algunas más, pero nunca la muerte de Rosa, a pesar de mi proverbial pesimismo, que me *hace* siempre *esperar* lo peor (CASA: 43).

Освен като изразно средство на *каузативността* конструкцията *hacer(-se) + infinitivo* има способността да придава оттенък на *продължителност* на действието и допринася за по-голямата изразителност на изказването.

Като прототипна конструкция, структурата *hacer(-se) + infinitivo* в някои случаи може да обхване значенията на другите две формирания с управляващи глаголи *dejar(-se)* и *mandar + infinitivo*, като ги замести напълно.

Семантичното разпределение на регистрираните конструкции, осъществено на базата на групиране на значенията на управляваните от *hacer(-se)* глаголи от примерите в литературата е изложено в Диаграма 1 както следва:

Диаграма 1

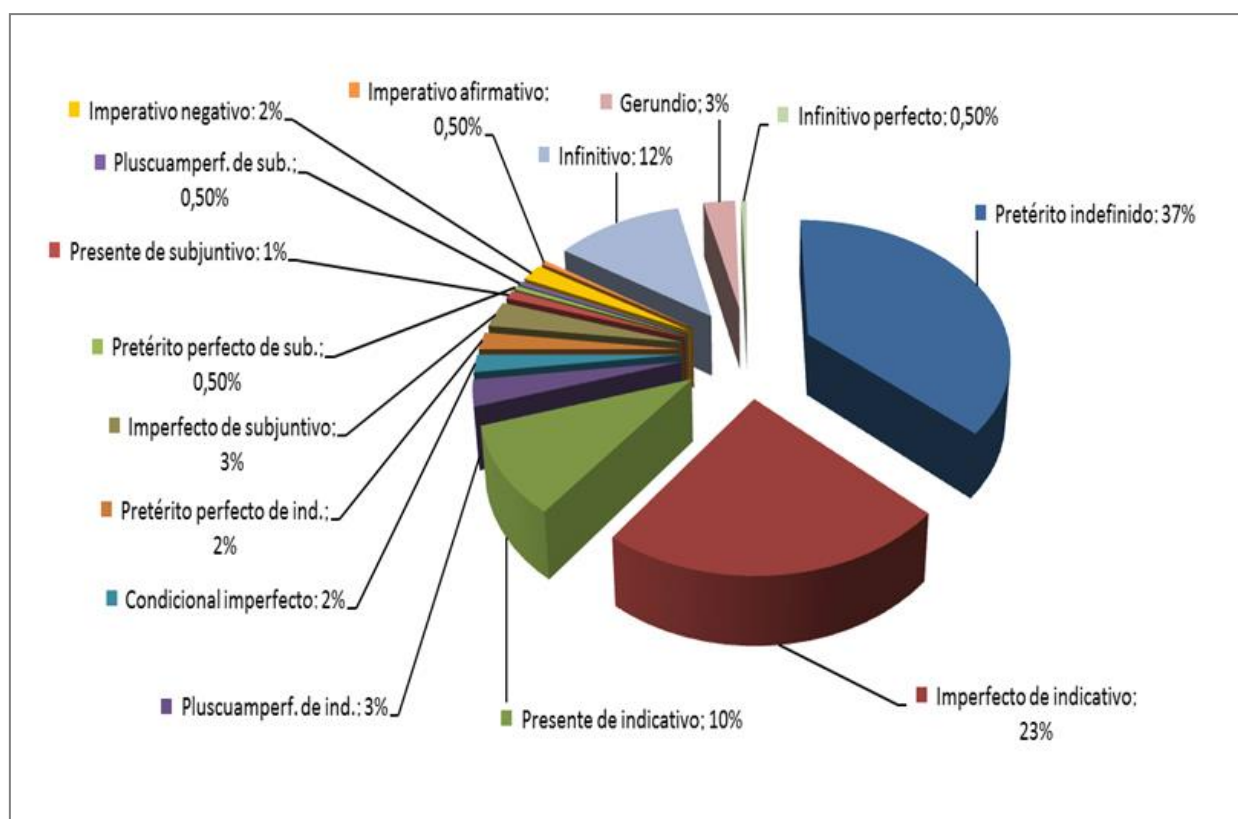

Най-често срещашите се управлявани глаголи в конструкцията *hacer(-se) + infinitivo* означават промяна на състоянието (*verbos de cambio de estado*); следват ги глаголите за движение (*verbos de cambio de movimiento*), глаголите за действие (*verbos de actitud*) и глаголите, които изразяват чувства и емоции (*verbos de sentimiento o emoción*).

Анализът на примерите от пресата показва, че каузативният глагол *hacer(-se)* се използва по-често във времена от плана на актуалността, докато в литературата данните сочат по-голяма честотност на случаите с управляващ глагол, спрегнат във времена от плана на инактуалността.

Диаграма 2 илюстрира разпределението на примерите от изследваните литературни произведения и процентното съотношение на регистрираните случаи с конструкцията *hacer(-se) + infinitivo* в различни глаголни времена и нелични форми на глагола:

Диаграма 2

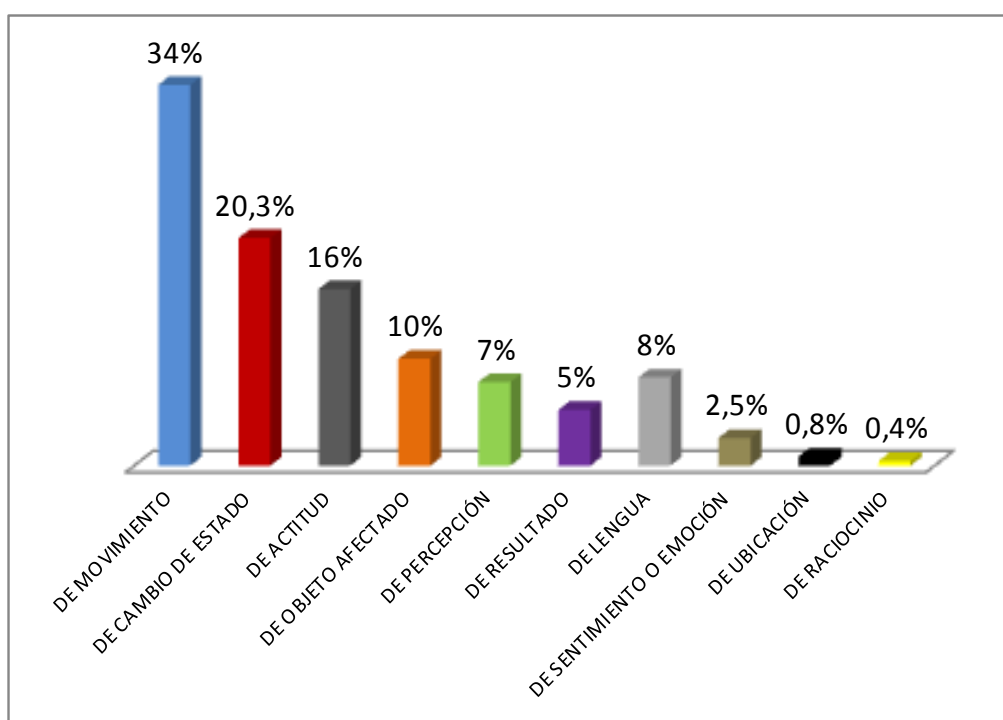
Конструкцията *dejar(-se) + infinitivo*

В съвременния испански език конструкцията *dejar(-se) + infinitivo* е втора по важност и фреквентност след структурата с каузативния глагол *hacer(-se)*.

Що се отнася до семантичната класификация на управляваните глаголи в конструкциите *dejar(-se) + infinitivo* най-голям процент в употребата се наблюдава при управляваните глаголи за движение (*verbos de movimiento*); на второ място са глаголите за промяна на състоянието (*verbos de cambio de estado*), а на трето – за действие (*verbos de actitud*).

Резултатите от семантичното разпределение на примерите от литературните произведения са представени в Диаграма 3:

Диаграма 3

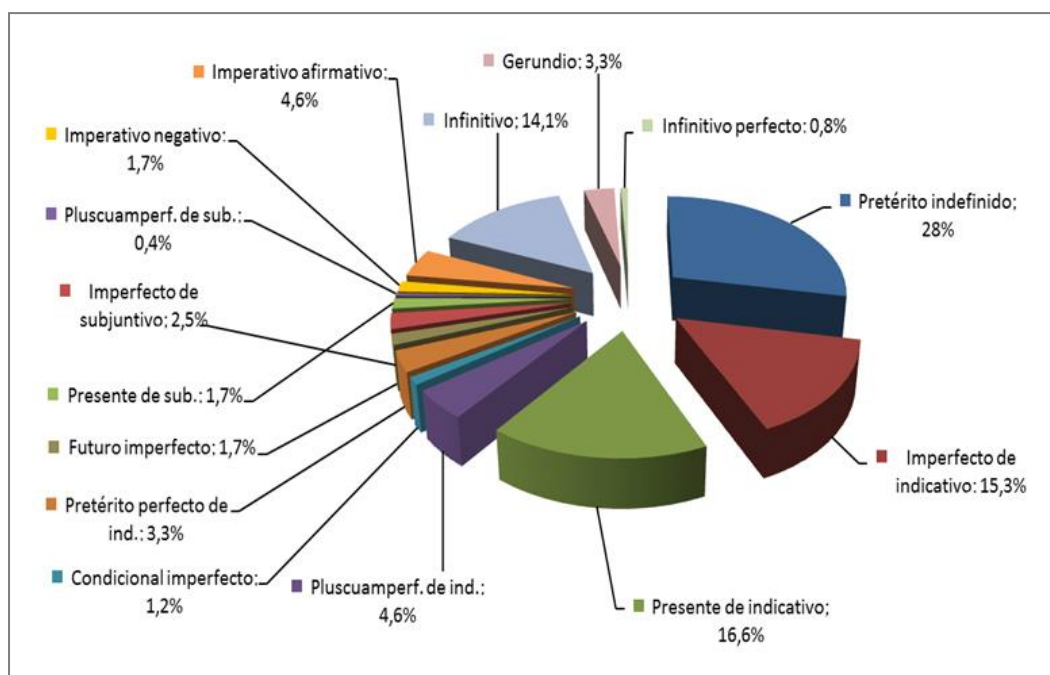
Аранда Ортис (1990: 36) изтъква, че както *hacer + infinitivo*, така и *dejar + infinitivo* изразяват *каузативност*. Според цитирания автор структурата с *dejar* може да изразява и своеобразно *разрешение*, тъй като управляващият глагол позволява осъществяването на външно намерение от страна на друг субект (в позицията на пряко допълнение) в изречението.

Друга разлика между *dejar(-se) + infinitivo* и *hacer(-se) + infinitivo* се наблюдава и в посоката на движението на предстоящото действие. От следния пример става ясно, че действието на глагола *ver* не се извършва от *Лаура*, а от други деятели, които представляват активната част в изречението:

(4) Laura *se dejó ver* por los demás.

В Диаграма 4 е представено разпределението на примерите от изследваните литературни произведения и процентното съотношение на регистрираните случаи с конструкцията *dejar(-se) + infinitivo* в различни глаголни времена и нелични форми на глагола:

Диаграма 4

Конструкцията *mandar (a) + infinitivo*

Според Алфонсо Вега (1998: 19) глаголите, които изразяват *задължение* или *заповед*, какъвто е каузативният глагол *mandar*, предполагат по-голяма сила на влияние от страна на действителния причинител (каузатор) върху действието. Въпреки това Алфонсо Вега добавя, че от втория субект (реалният извършител на евентуалното действие) зависи дали то ще бъде извършено или избегнато.

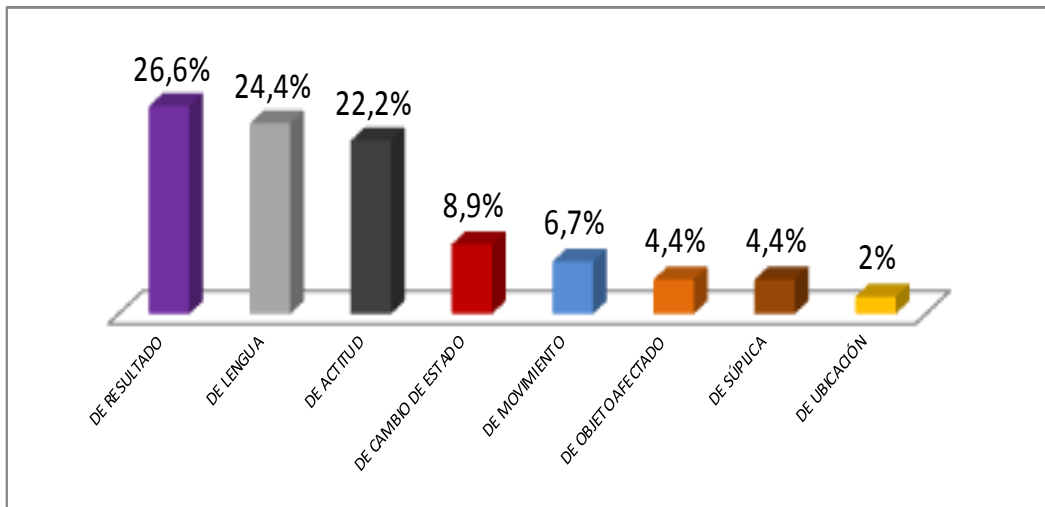
Резултатите от изследвания езиков корпус показват, че каузативната конструкция *mandar + infinitivo* е с по-ниска фреквентност в сравнение с *hacer(-se)* и *dejar(-se) + infinitivo*. Нейният управляващ глагол може се използва с различни значения в конструкцията, сред които фигурират следните четири основни употреби:

- *mandar*₁ (= *заповядвам / нареждам нещо на някого*);
- *mandar*₂ (= *изпращам*);
- *mandar*₃ (= *изпращам + заповядвам / нареждам*);
- *mandar*₄ (= *моля / изисквам да бъде направено нещо*).

Според резултатите от анализа на разработения в дисертацията езиков корпус разликата между *mandar + infinitivo* и *mandar + a + infinitivo* е само формална: и двете каузативни конструкции може да бъдат използвани с гореспоменатите четири основни значения на глагола *mandar*. Въпреки това бихме могли да обобщим, че конструкциите без предлог (*mandar + infinitivo*) проявяват тенденция към употребата на *mandar*₁ (*заповядвам / нареждам*), докато структурите с предлог (*mandar a + infinitivo*) в по-голяма степен означават *изпращам* (*mandar*₂).

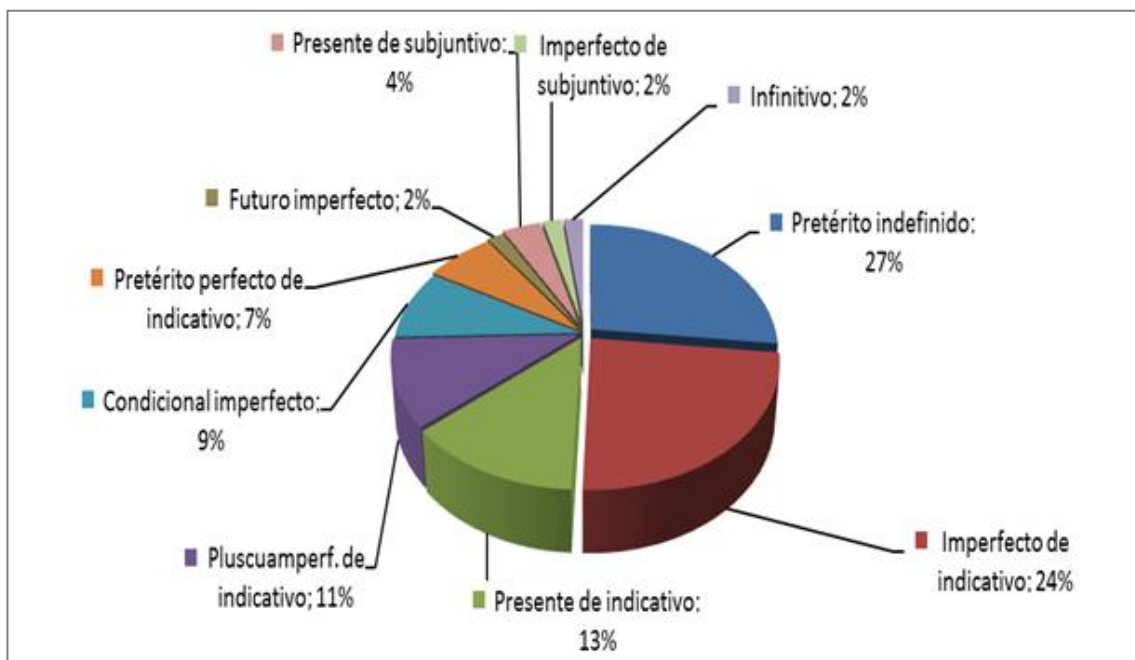
Диаграма 5 илюстрира семантичните групи на класифицираните инфинитиви от литературата с управляващ глагол *mandar*:

Диаграма 5

В Диаграма 6 е представено разпределението на примерите от изследваните литературни произведения и процентното съотношение на регистрираните случаи с конструкцията *mandar (a) + infinitivo* в различни глаголни времена и нелични форми на глагола:

Диаграма 6

Трета глава е просветена на каузативните конструкции с причастие. Описана е природата на структурите с управляващи глаголи *dejar*, *quedar(-se)*, *tener* и *llevar*, както и употребата им в анализирани примери от литературата, пресата и електронните медии (новини, телевизионни предавания и примери от кулинарния блог). Извършен е сравнителен анализ между отделните подвидове, както и съпоставка с конструкциите с *инфинитив*. Осъществена е класификация на базата на управляваните страдателни причастия в зависимост от семантиката на глаголите, от които те произлизат.

В езиковия корпус бяха регистрирани 293 каузативни структури с причастия. Този вид структури представляват често срещано езиково средство, тъй като са многофункционални и гъвкави, лесно съчетаеми и лаконични.

Потвърди се първоначалната ни хипотеза, че конструкциите с *инфинитив* и с *причастие* се употребяват много често в съвременния испански език. Доказателство за това е Табл. 2, която илюстрира общия брой регистрирани случаи в литературата, разпределени в зависимост от изследваната литературна творба:

Таблица 2

ТВОРБА	<i>dejar + participio</i>	<i>quedar(-se) + participio</i>	<i>tener + participio</i>	<i>llevar + participio</i>	ОБЩ БРОЙ КОНСТРУКЦИИ:	%
АМТС	9	31	11	10	61	23%
CASA	6	38	9	4	57	22%
JARAMA	6	16	24	2	48	18%
НЦА	8	21	6	5	40	15%
САРСН	5	17	11	1	34	13%
CINCO HORAS	9	6	4	1	20	8%
ОБЩО В КНИГИТЕ:	43 16,5%	129 49,6%	65 25%	23 8,8%	260 100%	≈ 100%

Каузативните конструкции с причастие биват два вида: а) едноядрени структури, наподобяващи същински перифрази; б) двоядрени структури.

Едноядрените структури не позволяват вмъкването на съществителни имена и/или предложни групи (пълни форми на преки или непреки допълнения) между каузативния управляващ глагол и *причастието*, защото те биха разрушили целостта на ядрото, а това би лишило конструкцията от единно значение и съответно, от смисъл. Едноядрените конструкции обикновено не допускат и вмъкването на наречия между управляващия глагол и причастието, макар на практика подобно внедряване да е възможно.

Важно е да се отбележи, че в езиковия корпус се откриват малко на брой подобни примери: в корпуса фигурират само две едноядрени каузативни формирания с *причастие*, срв.:

(5) *Tengo entendido* que los antifranquistas de los años posteriores llevaban a cabo esos controles por medio de llamadas de teléfono a horas específicas... (HJA: 317).

(6) Voy a *dejarle dicho* a mi madre que nos vamos, para que cenen ellas, sin esperarme (JARAMA: 370).

От друга страна двоядрените каузативни конструкции позволяват вмъкването на съществителни или предложни групи (преки или непреки допълнения) между управляващия глагол и *причастието*, притежават *субект-каузатор* и обект, който понася върху себе си промяната. Почти всички каузативни структури от езиковия корпус са двоядрени. Следните примери са от този вид:

(7) *Dejé* a mi prima *sorprendida*.

(8) *Tengo* la cama *hecha*.

(9) *Llevo* la blusa *puesta*.

Семантичната класификация на всички конструкции с причастие показва, че и при четирите вида на първо място се

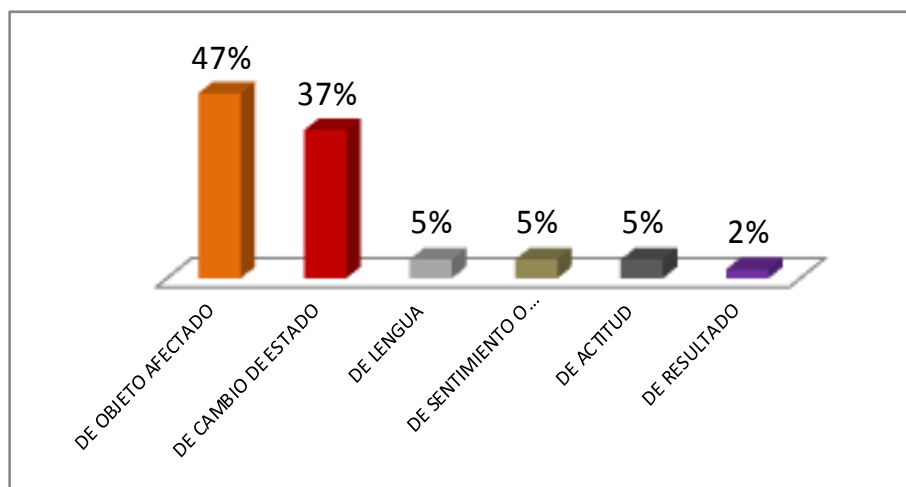
позиционират страдателните причастия със значение, което изразява промяна в състоянието (*cambio de estado*) – факт, който доказва каузативността на тези структури.

Конструкцията *dejar + participio*

Анализът на езиковия корпус установи липсата на примери с възвратен управляващ глагол в структурата *dejar + participio*. За разлика от *dejar(-se) + infinitivo*, причастната конструкция с *dejar* не се използва със значението *позволявам нещо да се случи*, а притежава резултативен характер и означава предимно *оставям нещо в определено състояние*. На базата на изследваните литературни текстове се установи, че *dejar + participio* се използва най-вече в съчетание с причастията на преходни глаголи.

Ще отбележим, че по-голямата част от причастията в рамките на гореспоменатата конструкция са свързани с глаголи, спадащи към семантичните категории, които сме дефинирали като *verbos de objeto afectado* (глаголи, засягащи даден обект) и *verbos de cambio de estado* (глаголи за промяна в състоянието на обекта), срв. Диаграма 7:

Диаграма 7

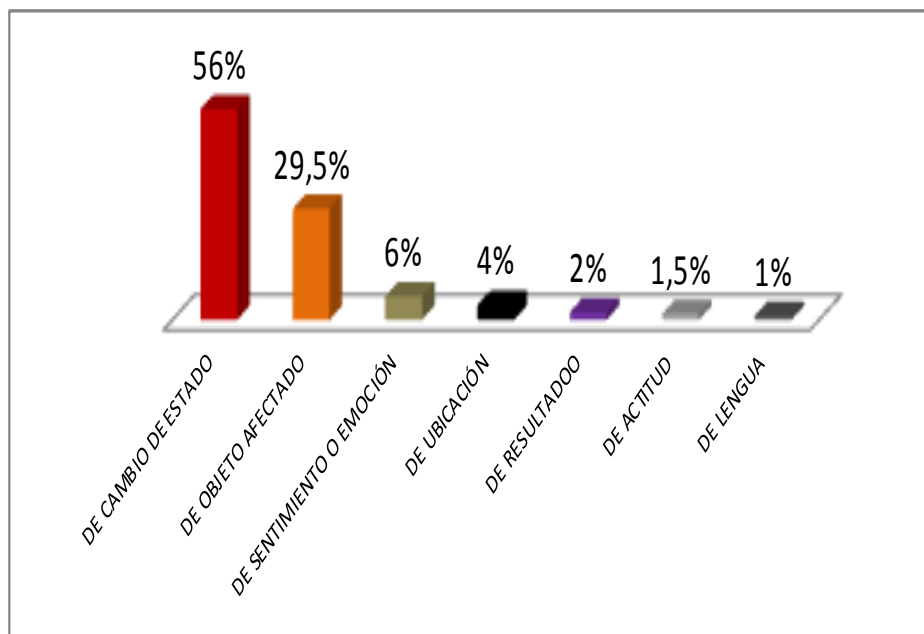

Конструкцията *quedar(-se) + participio*

Една от разликите между *quedar + participio* и *dejar + participio* се основава на каузативната същност на *dejar + participio* и пасивното (средно) значение на *quedar + participio* (Кастелянос Армента 2013: 40). Всъщност перифразата *quedar(-se) + participio* е противоположният вариант на *dejar + participio*. И двете перифрази изразяват завършеност на действието.

Семантичният анализ на управляваните причастия в примерите от литературата установи ясна тенденция към използването на по-голям брой причастия, произлизащи от глаголи, изразяващи промяна в състоянието на обекта (*verbos de cambio de estado*); на второ място се нареждат страдателните причастия, предполагащи промяна, засягаща дадения обект (*verbos de objeto afectado*), срв. Диаграма 8.

Диаграма 8

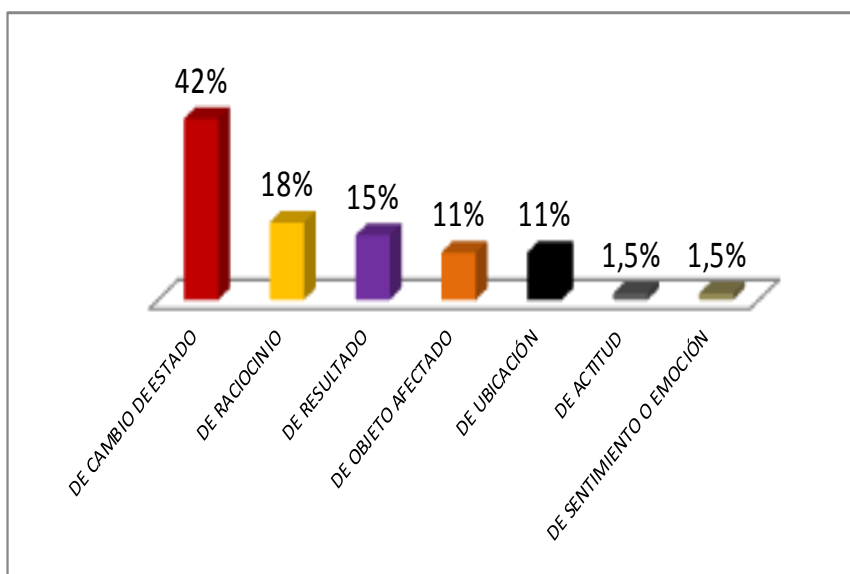
Конструкцията *tener + participio*

Тя е каузативният вариант на конструкцията *estar + participio*. Според Сан Мартин (2005: 49) *tener + participio* може да се използва само с *причастия*, произлизащи от преходни глаголи. Основните оттенъци в значението на *tener + participio* са следните аспектиални нюанси в рамките на резултативността:

- натрупване (*Tienes leídas* todas las cartas);
- повтораемост (Te *tengo dicho* que no me mientas);
- продължителност (*Tiene puesta* la misma camisa desde el viernes);
- състояние (*Tenéis puesto* el té en la tetera).

От гледна точка на семантичната класификация на примерите от литературните произведения по-голяма част от причастията произлизат от глаголи, предизвикващи промяна в състоянието на обекта (*verbos de cambio de estado*), на второ място се нареждат страдателните причастия, предполагащи разсъждения (*verbos de raciocinio*) и резултат (*verbos de resultado*). Липсват причастия, произлизащи от глаголи за движение (*verbos de movimiento*), по-малък е броят на формите, които означават промяна, засягаща дадения обект (*verbos de objeto afectado*) и тези за местоположение (*verbos de ubicación*). Тези резултати се дължат на същността на управляващия глагол *tener*, който в случая действа като каузативен. По тази причина на първо място в семантичната класификация се появяват форми, означаващи *промяна в състоянието на обекта*. В редица случаи *tener* изразява и притежание (на нещо на определено място) и това обяснява броя на причастията, произлизащи от глаголи за местоположение (*verbos de ubicación*), срв. Диаграма 9:

Диаграма 9

Конструкцията *llevar + participio*

Структурата наподобява конструкцията с управляващ глагол *tener*. Сан Мартин (2005: 50) подчертава, че *llevar + participio* изразява приключило действие и не се използва в сложни времена нито в минало свършено време (*pretérito indefinido*). Съдържа в себе си идеята за действие, извършено *docega*, като в *Llevo escritas más de cinco páginas del ensayo* (= *Hasta ahora he escrito más de cinco páginas*) и в някои ситуации може да бъде заместена от *tener + participio* (Сан Мартин, *пак там*: 50-51).

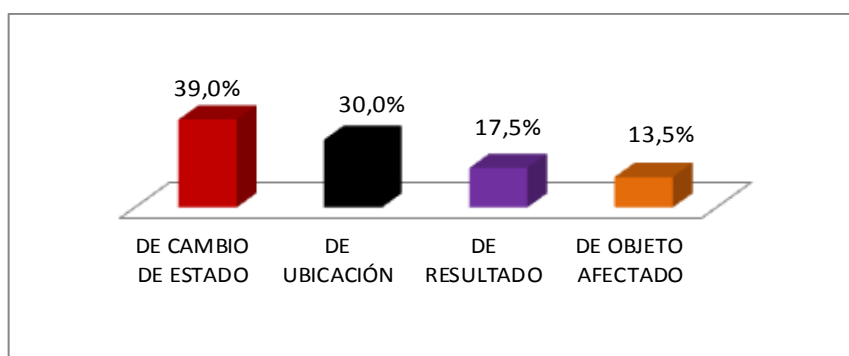
Основната разлика между тях се крие в нюанса на *притежание*, присъщ на глагола *tener* (*En casa tengo preparada la comida*) и оттенъка в смисъла на *нося нещо* (*Llevaba puesto el abrigo que me habías regalado*), често изразяван от *llevar + participio*. Съществуват и ситуации, в които двете структури се припокриват напълно, като в следните примери:

(10) *Llevo hecha* gran parte de las fotocopias.

(11) *Tengo hecha* gran parte de las fotocopias.

От семантична гледна точка каузативната конструкция *llevar + participio* е сходна на конструкцията *tener + participio* защото и при *llevar + participio* причастията произлизат от глаголи, изразяващи промяна в състоянието на обекта (*verbos de cambio de estado*) и в по-голяма степен от предходната структура предполагат местоположение (*verbos de ubicación*). Големият брой форми, предизвикващи промяна в състоянието е знак, че тази конструкция притежава каузативно значение, срв. Диаграма 10:

Диаграма 10

Четвърта глава е посветена на фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)*. Описани са 327 структури от този вид. На базата на от един от най-модерните фразеологични речници в съвременния испански език са проучени същността и поведението им в литературен контекст, както и техния положителен, отрицателен, неутрален или комбиниран заряд от гледна точка на т.нар. «семантична прозодия».

Според Бруселманс (2009-2010: 6) структурите с глаголи-опора „са доста непознати като езиков феномен“. Основната им характеристика се свързва с управлението на придружаващите ги съществителни и с функционирането на структурата като едно цяло (*пак там*: 9). В определени ситуации *hacer* (правя), напр., функционира като пълнозначен глагол, запазил напълно ненакърнена

собствената си семантика (*hacer una sopa* = правя супа), но в други случаи се проявява като десемантизиран *глагол-опора* (*hacer caso* = обръщам внимание), който зависи от семантиката на управляваното съществително име и заедно с него придобива общо значение.

Анализираните конструкции с *глаголи-опора* могат да бъдат от полза на всички, изучаващи испански език. Те не са проучени подробно, макар че се срещат твърде често в езика. Именно затова представляват ново поле за изследване.

Този вид фразеологични единици предполагат известно затруднение в процеса на изучаването им от чужденци, тъй като смисълът им невинаги може да се извлече от значението на елемента, който следхожда глагола, а от цялата структура, която притежава и/или придобива *собствен живот*: този вид структури се използват в преносен смисъл, което предполага по-задълбочени езикови познания.

Анализ на фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)*

Анализът на събрания езиков корпус цели да установи:

- дали в испанския език съществува или не един-единствен глагол, който може да припокрие напълно или частично значението на фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)*;

- вида и силата на *каузативността* на фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)*: (а) дали става дума за *каузативна* структура или не; (б) дали конструкцията е *рефлексивна* – случай, при който вършителят на действието изпитва промяната върху себе си; (в) дали каузативността е *потенциална* (в такъв случай промяната може да настъпи или да не настъпи), *обща* (изразяваща метеорологични промени и т.н.) или *споделена* (вършителите на действието участват едновременно в извършването му и заедно понасят промяната).

Понякога фразеологичните единици с глагол-опора *hacer(-se)* могат да бъдат заменени от структурата *dar(-se)* в комбинация с едно и също съществително име, без това изобщо да промени смисъла на израза. В други случаи замяната предизвиква промяна в значението на конструкцията, а в трети, се оказва невъзможна.

С цел да установим фреквентността на тези структури в съвременния испански език, анализирахме романа на Роса Монтеро *La hija del caníbal*, речника *Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles*, както и някои от електронните медии. Изследвахме структурите *hacer(-se)* + съществително име и от гледна точка на т.нар. «семантична прозодия» (вж. Благоева & Колковска 2009). Според цитираните авторки (*пак там*: 58) „семантичната прозодия“ е феномен, свързан с тенденцията на някои лексеми да образуват определени комбинации с думи или изрази с *положителен, отрицателен* или *неутрален* заряд. В процеса на определяне на семантичния заряд на структурите с *глагол-опора* се наложи да прибавим нови нюанси в подвидовете *семантична прозодия*, тъй като в определени случаи тя може да бъде и *комбинирана*. От 200 фразеологични единици (145 каузативни и 55 некаузативни) класифицирахме каузативните с управляващ глагол-опора *hacer(-se)*, които избрахме произволно от цитирания фразеологичен речник (*DF*) в Табл. 3, както следва:

Таблица 3

ВИДОВЕ СЕМАНТИЧНА ПРОЗОДИЯ	ПРИМЕРИ СЪС СТРУКТУРАТА <i>HACER(-SE) + SUSTANTIVO</i>
Отрицателна (-)	68
Положителна (+)	38
Неутрална (∅)	12
Комбинирана [(+), (∅), (-)]	11
Положително-отрицателна [(+), (-)]	6
Отрицателно-неутрална [(-), (∅)]	5
Положително-неутрална [(+), (∅)]	5

След извършеното проучване на този вид конструкции в романа (НІА), се установи наличие на 127 структури с управляващ глагол-опора *hacer(-se)*. Резултатите от класифицирането на семантичната прозодия в конкретния контекст (в споменатото литературно произведение) са обобщени в следната таблица:

Таблица 4

ВИД СЕМАНТИЧНА ПРОЗОДИЯ	ГЛАГОЛ-ОПОРА <i>HACER(-SE)</i>	
	ПРИМЕРИ	%
НЕУТРАЛНА	67	52,8%
ОТРИЦАТЕЛНА	39	30,7%
ПОЛОЖИТЕЛНА	21	16,5%
ОБЩО:	127	≈ 100%

Тези данни ни дават допълнителна информация за употребата на структурите.

Следната диаграма представя статистиката според вида каузативност на каузативните фразеологични единици с глагол-опора:

Диаграма 11

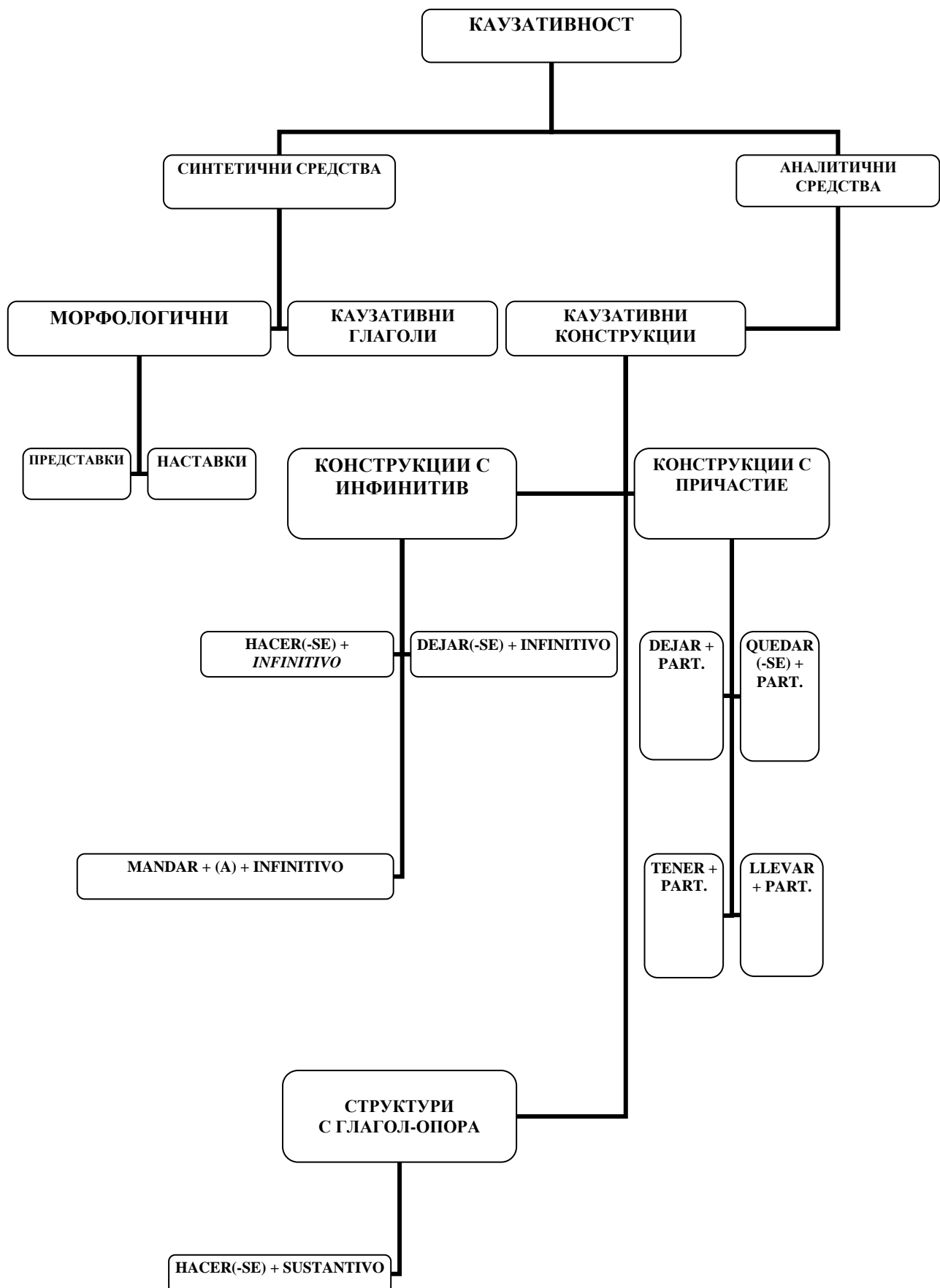
Пета глава излага заключенията, до които достигнахме в процеса на изследването. Тя включва редица обобщения, които имат за цел да представят универсалната категория *каузативност* и аналитичните средства за изразяването ѝ в по-общ план.

Предлага се и нова темпорално-аспектуална перспектива за анализ на каузативните конструкции с *инфинитив*, *причастие* и *глагол-опора* и поведението им спрямо категориите *аспектуалност* и *начин на действие (modo de acción)*.

Каузативните средства оформят богатата панорама от езикови ресурси, които могат да бъдат *синтетични* (морфологични или лексикални) или *аналитични* (синтактични) и представляват *универсалната езикова категория каузативност*.

Предложената по-долу схема илюстрира тези причинно-следствени отношения и взаимовръзки, както и средствата за тяхното езиково изразяване. Тя би могла да бъде от полза за бъдещи проучвания на темата, като позволява добавяне на други каузативни елементи с цел допълване и обогатяване на общата картина.

АНАЛИТИЧНИ СРЕДСТВА ЗА ИЗРАЗЯВАНЕ НА КАУЗАТИВНОСТ

Каузативност и транзитивност

В процеса на анализа доказахме, че категориите *каузативност* и *транзитивност* са тясно свързани. Ако преходните глаголи изразяват действия, преминаващи от даден субект към някакъв обект, то каузативните глаголи, които предизвикват промяна в „каузирания“ обект, провокирана или мотивирана от поведението на каузатора, се неделима част от групата на преходните глаголи.

Второ важно заключение във връзка с преходността на глаголите е, че някои каузативни конструкции имат способността да транзитивизират непреходните глаголи, като ги въвличат в преходни ситуации.

Аналитичните каузативни средства обуславят съществуването си в езика с оглед на следните аспекти:

а) могат да заместват преходните и каузативните глаголи с цел да внесат допълнителни отенъци в изказванията (*поставяне на акцент, продължителност, повторяемост* и т.н.);

б) експлицират сложни каузативни отношения и взаимовръзки;

в) запълват липсата на преходен глагол в езика, като включват някакъв непреходен глагол в рамките на конструкциите.

Каузативният залог се използва, за да се увеличи валентността на глаголите: този залог влияе на транзитивността, доказва нуждата от използването на синтетични и аналитични каузативни средства и илюстрира колко е важна тяхната употреба.

Тройната темпорално-аспектуална перспектива на каузативните конструкции

След като изследвахме каузативните структури с *инфинитив*, *причастие* и *глагол-опора*, стигнахме до заключението, че при тях се реализира тройна темпорално-аспектуална каузативна перспектива.

Считаме, че анализиранияте каузативни конструкции са тясно свързани с хиперкатегорията *аспектуалност* (*aspectualidad*), както и с една от нейните субкатегории – *начин на действие* (*modo de acción*). Тройната темпорално-аспектуална перспектива е представена от:

а) „консекутивна темпорално-аспектуална перспектива“: времето за реализация на *каузацията* между първото действие (*причината*) и каузираната дейност (*следствието*);

б) „темпорално-аспектуална перспектива на граматичното време на управляващия глагол“: глаголното време, в което е спрегнат управляващият каузативен глагол;

в) „темпорално-аспектуална перспектива за изразяване на посока“: посоката на движение на каузативната конструкция спрямо момента на говорене;

Що се отнася до „консекутивната темпорално-аспектуална перспектива“ при каузативните конструкции с два субекта (*подчиняващ* и *подчинен*), които обхващат две каузативни действия (*въздействие* и *резултат*), се наблюдават следните варианти на този вид перспектива:

а) минимално време за реализация между пораждащото и породеното действие (почти едновременна дейност);

б) забележим, но сравнително къс период на осъществяване;

в) продължителна пауза между въздействието на *каузатора* и реакцията на *каузирания* субект;

г) евентуално осъществяване – в случая на *mandar (a) + infinitivo*, напр. когато каузалността е предизвикана или мотивирана, но не е сигурно дали ще бъде извършена;

д) неосъществяване на *каузация* (в отрицателни изречения).

„Темпорално-аспектуалната перспектива на граматичното време на управляващия глагол“, която зависи от времето и наклонението на този глагол, не само позиционира каузативния процес в минало, сегашен или бъдещ момент, а и определя дали действието, представено от каузативния глагол, е повтаряемо или еднократно. Тази темпоралност зависи и от категорията *начин на действие*, която се изразява чрез лексикални средства (обстоятелствени пояснения за време и начин) или от семантиката на управлявания глагол.

„Темпорално-аспектуална перспектива за изразяване на посока“ определя посоката на движение на каузативното действие на конструкцията като цяло:

а) при конструкции с *инфинитив* действието започва да се развива от момента на пораждането на каузативното въздействие: в резултат от природата на управлявания *инфинитив*, този вид структури обикновено изразяват следходност спрямо каузираното действие.

От друга страна, каузативните конструкции с *причастие* в голяма част от случаите се отличават с обратна посока в съдържателен план, т.е. каузативната ситуация започва от вече получения *ефект* към действието на каузативния глагол.

По посока на действието изследваните структури с *глагол-опора* до известна степен са сходни на тези с *инфинитив*, но все пак сме склонни да ги определим като *неутрални* по отношение на перспективата за изразяване на посока: в този случай тя зависи изцяло от глаголното време, в което е спрегнат управляващият глагол,

защото, за разлика от *инфинитива* или *причастieto*, съществителното име не влияе върху темпоралната перспектива на самата конструкция.

Каузативните конструкции са свързани и с категорията *начин на действие*. Въз основа на получените резултати стигнахме до следните заключения:

а) като цяло изследваните каузативните конструкции с *инфинитив* клонят към изразяване на динамични действия: *процеси*, *реализации* и *постижения*;

б) проучените каузативните конструкции с *причастия* изразяват предимно *състояния* и *постижения*;

в) анализираниите конструкции с *глагол-опора* са неутрални: зависят от глаголното време на каузативния глагол и могат да спадат и към четирите категории за *начин на действие*: *състояния*, *процеси*, *реализации* и *постижения*.

Сред различните видове каузативни конструкции поотделно съществуват опозиции по *начина на действие*.

Ако *hacer* и *mandar* + *infinitivo* участват в динамични реализации, то *dejar* + *infinitivo* е по-статична конструкция. Естествено всичко зависи от контекста. *Tener* у *llevar* + *participio* описват резултати и постижения, а *dejar* + *participio* е по-динамична структура в сравнение с *quedar(-se)* + *participio*, която изразява по-скоро състояние.

От друга страна върху различните видове *начин на действие* влияе и семантиката на управляваната форма (която може да произлиза както от *пределен*, така и от *непределен* глагол).

Подробно описани в дисертационната разработка са съществуващите изключения: не бива да се забравя, че нюансите в *начина на действие* могат да се променят в зависимост от:

а) времето, в което е спрегнат управляващият каузативен глагол;

б) семантиката на управляваната форма;

в) други лексикални средства свързани с начина на действие (различни обстоятелствени пояснения).

Важно е да се има предвид, че като семантична категория начинът на действие няма формални показатели и макар и да зависи от гореспоменатите фактори, всичко остава доста неопределено.

БИБЛИОГРАФИЯ, ЦИТИРАНА В АВТОРЕФЕРАТА

- Алфонсо Вега (1998): Milagros Alfonso Vega. *Construcciones causativas en el español medieval: estructura y evolución*. México: Universidad Nacional Autónoma de México – El Colegio de México.
- Аранда Ортис (1990): Antonio Aranda Ortiz. *La expresión de la causatividad en español actual*. Zaragoza: Libros Pórtico.
- Благоева & Колковска (2009): Диана Благоева, Сия Колковска. „Семантична прозодия на някои групи каузативни глаголи в българския език (корпусно базирано изследване)“ // *Bulharská a slovenská lexikografia v zjednotenej Európe*. Bratislava, *Slavistický ústav Jána Stanislava SAV*, Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН. Велико Търново: ИК „Знак’94, стр. 58–72.
- Бруселманс (2009-2010): Lien Brusselmans. “Los verbos soporte en español: entre verbos plenos y locuciones. Estudio semántico-sintáctico de las construcciones con *tener* y *poner*”. Universitet Geint. <http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/457/856/RUG01-001457856_2011_0001_AC.pdf>.
- Госало Гомес (2004): Paula Gozalo Gómez. *La expresión de causa en castellano*. Madrid: Ediciones de la Universidad Autónoma de Madrid.
- Данло (2010): Laurence Danlos “Extension de la notion de verbe support”. // *Les Tables. La grammaire par le menu. Volume d'hommage à Christian Leclère, Cahiers du Cental, Presses Universitaires de Louvain*, pp. 81–90. <<http://www.linguist.univ-paris-diderot.fr/~danlos/Dossier%20publis/Vsup-CRL'09.pdf>>.
- Кастелянос Армента (2013): Julieta Castellanos Armenta. *Causatividad baja. Dejar en estructuras complejas*. Querétaro: Universidad Autónoma de Querétaro.

- Лавале Ортис (2007): Ruth María Lavale Ortiz. “Causatividad y verbos denominales”. // *Estudios de Lingüística Universidad de Alicante ELUA*, No. 21, pp. 171–207.
- Раданова (2013): Нели Раданова. „*Costruzioni con il verbo supporto fare*”. // “Чуждоезиковото обучение днес”. Юбилеен сборник по повод 65-годишнината на проф. Павлина Стефанова, София: Нов български университет, 246–253.
- Сан Мартин (2005): Araceli San Martín. *Manual práctico de formas no personales del verbo y perífrasis verbales*. Madrid: Editorial Verbum, S.L.
- Секо и др. (2005): Manuel Seco, Olimpia Andrés, Gabino Ramos. *Diccionario fraseológico documentado del español actual. Locuciones y modismos españoles*. Madrid: Aguilar.
- Тениер (1994): Lucien Tesnière. *Elementos de sintaxis estructural*. Madrid: Gredos.
- DPD: *Diccionario panhispánico de dudas*. // <<http://lema.rae.es/dpd/>>.
<http://www.20minutos.es><http://www.recetasdecocinadesergio.com>

ИЗТОЧНИЦИ, ИЗПОЛЗВАНИ В АВТОРЕФЕРАТА

- Алиенде (1985): Isabel Allende. *La casa de los espíritus*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana.
- Делибес (1979): Miguel Delibes. *Cinco horas con Mario*. Moscú: Editorial Progreso.
- Ескивел (2007): Laura Esquivel. *Como agua para chocolate*. Barcelona: Debolsillo.
- Гарсия Маркес (1986): Gabriel García Márquez. *El amor en los tiempos del cólera*. La Habana: Editorial Arte y Literatura.
- Монтеро (2007): Rosa Montero. *La hija del caníbal*. Madrid: Espasa Calpe.

Санчес Ферлосио (2006): Rafael Sánchez Ferlosio. *El Jarama*. Madrid: Espasa Calpe.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Райчева (2013): Рая Райчева. “La cláusula causativa *hacer (-se) + infinitivo* como recurso idiomático para expresar la duración de la acción verbal en el español actual”. // *Сборник „Времената отлитат, написаното остава. Изследване в чест на доц. д-р Ани Леви”*. София: Издание на НБУ, 252–262.

Райчева (2013): Рая Райчева. “Las construcciones con verbo soporte *hacer(-se)*”. // *Езикът: наука и практика. Юбилеен сборник по повод 65-годишнината на проф. Мария Грозева-Минкова*. София: Издание на НБУ, 176–182.

Райчева (2014): Рая Райчева. “Las cláusulas causativas *dejar(-se) + infinitivo* y *hacer(-se) + infinitivo*: diferencias y semejanzas”. // *Мислене, език, реч. Изследване в чест на проф. д.ф.н. Евгения Вучева*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 228–236.

Райчева (2014): Рая Райчева. “Las cláusulas causativas con los verbos regentes *hacer, dejar, mandar + infinitivo* en las obras literarias y en los medios de comunicación españoles”. // *Юбилеен сборник (под печат), посветен на проф. Мария Китова-Василева*. София: Издание на НБУ (14 стандартни стр.).

Райчева (2014): Рая Райчева. “Las cláusulas causativas con los verbos regentes ‘*hacer (-se)*’, ‘*dejar (-se)*’ y ‘*mandar (-se)*’ + *participio*”. // *Юбилеен сборник (под печат), посветен на доц. д-р Нели Раданова*. София: Издание на НБУ (10 стандартни стр.).

Райчева (2015): Рая Райчева. “Algunos aspectos de la causatividad”. // *Годишник на департамент „Романистика и германистика”*

Юбилейно издание в чест на доц. д-р Ани Леви (под печат).
София: Издание на НБУ (12 стандартни стр.).

СПРАВКА ЗА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Дисертацията допринася за описанието на каузативността, разликите в структурата, употребата и честотността на аналитичните каузативни средства, които са част от цялостната картина на тази сложна универсална категория.

2. За пръв път се проучват аналитичните каузативни средства въз основа на емпиричен материал, извлечен от съвременни аудиовизуални и електронни източници на информация (испанската преса, телевизия и интернет пространството), както и литературни текстове от съвременни испаноезични автори. Езиковият корпус обхваща оригинални източници в рамките на значителен период от време: от втората половина на XX в. до наши дни.

3. Важен принос на дисертацията е предоставянето на доказателства, че конструкцията *hacer(-se) + infinitivo* представлява граматикализирано средство за изразяване на каузативност. Тя притежава способността да се съчетава с всякакъв вид управлявани глаголи, включително с глагола *hacer*.

4. Тройната концепция за темпорално-аспектуалните перспективи на каузативните конструкции и тясната връзка на *каузативността с аспектуалността*, както и с т.нар. *начин на действие*, разкриват допълнителна информация за природата на изследваните структури.

5. Принос на дисертацията е анализът на специфичното поведение на структурите с *глагол-опора*, които се налагат все по-често в езика. Новост за съвременната испанска лингвистика е и изследването на отношението на този вид структури към *каузативността*.

6. Важен момент в разработката е детайлната семантичната класификация на каузативните конструкции с *инфинитив* и *причастие* в зависимост от семантиката на управляваната нелична глаголна форма.

7. Интерес представлява и приложният метод за класифициране на фразеологичните единици с *глагол-опора* на базата на т.нар. *семантична прозодия*, която поставя допълнителен акцент върху употребата и поведението им, както от граматична, така и от фразеологична гледна точка.

8. Резултатите от изследването са приложими в процеса на обучението по испански език. Те могат да бъдат отправна точка за размисъл на професионалните преводачи с цел осигуряване на адекватен превод на каузативните аналитични средства.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

	Стр.
I. 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧНИ ОСНОВИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	6
1.1. Общи положения.....	6
1.2. Използвана терминология.....	7
1.3. Цели и задачи. Методология.....	10
1.4. Корпус.....	12
1.5. Работна хипотеза.....	14
I.2. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ИЗСЛЕДВАННИЯ ОБЕКТ	15
2.1. Понятията <i>причина, каузалност и каузативност</i>	15
2.2. Проблеми, свързани с <i>каузативността</i>	25
2.3. <i>Каузативният</i> залог.....	30
2.4. <i>Антикаузативност</i>	32
 II. КАУЗАТИВНИТЕ КОНСТРУКЦИИ С ИНФИНИТИВ	 34
1. КОНСТРУКЦИЯТА <i>HACER(-SE) + INFINITIVO</i>	49
1.1. В анализираната литература.....	52
1.2. В пресата и електронните медии.....	59
1.2.1. В пресата.....	59
1.2.2. В електронните медии.....	61
2. КОНСТРУКЦИЯТА <i>DEJAR(-SE) + INFINITIVO</i>	65
2.1. В анализираната литература.....	68
2.2. В пресата и електронните медии.....	72
2.2.1. В пресата.....	72
2.2.2. В електронните медии.....	73
3. КОНСТРУКЦИЯТА <i>MANDAR (A) + INFINITIVO</i>	74
3.1. В анализираната литература.....	77
3.2. В пресата и електронните медии.....	84
3.2.1. В пресата.....	84
3.2.2. В електронните медии.....	84
 III. КАУЗАТИВНИТЕ КОНСТРУКЦИИ С ПРИЧАСТИЕ	 85
1. КОНСТРУКЦИЯТА <i>DEJAR + PARTICIPIO</i>	89
1.1. В анализираната литература.....	91
1.2. В електронните медии.....	95
2. КОНСТРУКЦИЯТА <i>QUEDAR(-SE) + PARTICIPIO</i>	96
2.1. В анализираната литература.....	96
2.2. В електронните медии.....	98
3. КОНСТРУКЦИЯТА <i>TENER + PARTICIPIO</i>	99
3.1. В анализираната литература.....	100
3.2. В електронните медии.....	103
4. КОНСТРУКЦИЯТА <i>LLEVAR + PARTICIPIO</i>	104
4.1. В анализираната литература.....	105
4.2. В електронните медии.....	107
 IV. ФРАЗЕОЛОГИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ С ГЛАГОЛ-ОПОРА <i>HACER(-SE)</i>	 108
1. Фразеологичната единица <i>hacer(-se) + съществително име</i>	108
2. Анализ на конструкциите с глаголи опора <i>hacer(-se) + съществително</i>	109
2.1. Във фразеологичния речник.....	115
2.2. В анализираната литература.....	119

	Стр.
V. ЗАКЛЮЧЕНИЯ	121
1. Универсалната категория <i>каузативност</i>	121
2. <i>Каузативност</i> и <i>транзитивност</i>	122
3. Тройната темпорално-аспектуална перспектива на каузативните конструкции.....	123
4. Каузативните конструкции с инфинитив.....	129
5. Каузативните конструкции с причастие.....	132
6. Фразеологичните единици с глагол-опора.....	135
ПРИЛОЖЕНИЕ	139
Таблица 1: Каузативните конструкции с <i>инфинитив</i> в анализираната литература.....	139
Таблица 2: Каузативните конструкции с <i>инфинитив</i> в телевизионните предавания.....	139
Таблица 3: Форми на управляващия каузативен глагол <i>hacer(-se)</i> в анализираната литература.....	140
Таблица 4: Класификация на управляваните от <i>hacer(-se)</i> инфинитиви в семантични групи.....	141
Таблица 5: Глаголи, въвеждащи каузативните конструкции с <i>hacer(-se)</i> в литературата.....	142
Таблица 6: Форми на управляващия каузативен глагол <i>hacer(-se)</i> в анализираната преса.....	143
Таблица 7: Глаголи, въвеждащи каузативните конструкции с <i>hacer(-se)</i> в пресата.....	143
Таблица 8: Форми на управляващия каузативен глагол <i>dejar(-se)</i> в анализираната литература.....	144
Таблица 9: Класификация на управляваните от <i>dejar(-se)</i> инфинитиви в семантични групи.....	145
Таблица 10: Глаголи, въвеждащи каузативните конструкции с <i>dejar(-se)</i> в литературата.....	146
Таблица 11: Форми на управляващия глагол <i>dejar(-se)</i> в анализираната преса.....	146
Таблица 12: Класификация на управляваните от <i>mandar</i> инфинитиви в семантични групи.....	147
Таблица 13: Форми на каузативния управляващ глагол <i>mandar</i> в анализираната литература.....	147
Таблица 14: Каузативни конструкции с <i>participio</i> в анализираната литература.....	148
Таблица 15: Каузативни конструкции с <i>participio</i> в анализираните телевизионни предавания.....	148
Таблица 16: Класификация на управляваните от <i>dejar</i> причастия в семантични групи.....	149
Таблица 17: Разпределение на формите на конструкцията <i>dejar + participio</i> в литературата.....	149
Таблица 18: Разпределение на формите на конструкцията <i>quedar(-se) + participio</i> в литературата.....	150
Таблица 19: Класификация на управляваните от <i>quedar(-se)</i> причастия в семантични групи.....	151
Таблица 20: Разпределение на формите на конструкцията <i>tener + participio</i> в литературата.....	152
Таблица 21: Класификация на управляваните от <i>tener</i> причастия в семантични групи.....	152
Таблица 22: Разпределение на формите на конструкцията <i>llevar + participio</i> в литературата.....	153
Таблица 23: Класификация на управляваните от <i>llevar</i> причастия в семантични групи.....	153
Таблица 24: Видове семантична прозодия на конструкциите с глагол-опора <i>hacer(-se)</i>	153
Таблица 25: Обща статистика на семантичната прозодия на структурите с <i>глагол-опора</i>	154
Таблица 26: Разпределение на формите на конструкциите с <i>глагол-опора hacer(-se)</i>	154
ЦИТИРАНА БИБЛИОГРАФИЯ	155
КОНСУЛТИРАНА БИБЛИОГРАФИЯ	162
ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ И ПРЕПРАТКИ	165
АНАЛИЗИРАНИ ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ.....	165
АНАЛИЗИРАНИ БРОЕВЕ НА ВЕСТНИК <i>20 MINUTOS</i>	165
НАЦИОНАЛНИ И МЕЖДУНАРОДНИ НОВИНИ ПО ТЕЛЕВИЗИЯ <i>TELEMADRID</i>	166
ЕПИЗОДИ ОТ ПРЕДАВАНЕТО ЗА НАУКА <i>REDES</i> , ИЗЛЪЧВАНО ПО TVE.....	172
ЗАПИСИ НА ПРЕДАВАНЕТО <i>MADRILEÑOS POR EL MUNDO</i>	172
АНАЛИЗИРАНИ РЕЦЕПТИ ОТ КУЛИНАРНИЯ БЛОГ.....	173